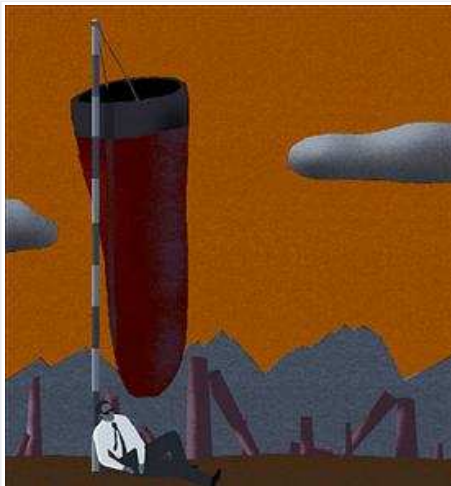


3/6/2009  UNA ANÀLISI CRÍTICA DE LA SITUACIÓ DEL PAÍS

## El català, de les pedres ja no en treu pa

• La propensió al treball no és congènita, sinó fruit d'una mentalitat causada per frustracions polítiques



LEONARD BEARD

Jordi Nadal

**El catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona Jordi Nadal va pronunciar el 20 de maig, en la presentació d'un llibre commemoratiu dels 450 anys del Gremi de Fabricants de Sabadell que va comptar amb la presència del Rei, unes paraules que han tingut una àmplia repercussió en el món empresarial i econòmic català. Atès el seu interès, reproduïm aquest text amb les adaptacions efectuades per l'autor per a la seva publicació.**

Els gremis van néixer a l'edat mitjana com a corporacions de professionals dels diferents oficis. El seu objectiu primordial consistia a garantir, mitjançant l'exercici rígidament pautat de la professió, amb les pràctiques i els exàmens consegüents, la mestria efectiva dels seus membres. Al segle XIX, el règim liberal va acabar amb ells d'una revolada. Per regular la

qualitat de la producció, n'hi havia prou amb el mercat.

En aparença, la continuïtat a Sabadell de l'antic gremi de paraires, actualment «de fabricants», constitueix una antigalla. En realitat, la gradual adaptació del Gremi a les necessitats de cada època, la seva pruija de modernitat i la seva obertura cap a d'altres indústries justifiquen plenament la seva vigència fins als nostres dies. Nascut en el si del sector llaner, el que ha conferit identitat a la indústria sabadellenca, el Gremi de Fabricants ha transitat successivament i amb èxit per les fases artesana, manufacturera i pròpiament industrial de l'especialitat llanera, ha estès les seves funcions cap a altres parcel·les i ha participat de manera decisiva en la creació i el desenvolupament d'entitats tan significatives com la Caixa d'Estalvis de Sabadell (que està celebrant el seu 150è aniversari), el Banc de Sabadell, l'Escola Industrial i la Mútua Mèdica (anomenada *dels amos*, per més que al servei dels obrers), etcètera. Així, la nostra institució ha contribuït més que cap altra a articular el Sabadell modern i contemporani, una ciutat no solament fabril, sinó molt més complexa, amb tots els serveis i les prestacions exigibles a un nucli demogràfic potent, còmode per treballar-hi i agradable per residir-hi. Per la seva antiguitat i per la seva tasca, el Gremi, una patronal sense comparació a Catalunya, constitueix un motiu d'orgull per als seus socis i per a la població que el sustenta. Era natural que, amb aquest bagatge, tingués interès a donar-se a conèixer al públic en general. Ho ha fet en el moment oportú (el seu 450è aniversari), amb una cobertura excepcional (la del Rei d'Espanya en persona) i un llibre esplèndid, de primera mà, redactat per sis historiadors de la localitat (cinc d'ells professors universitaris), sota la batuta expertíssima, exigent i àmpliament acreditada de **Josep Maria Benaul**. El resultat no podia ser millor. L'edició és molt acurada, amb profusió de fotografies en gran part inèdites, i un text precís, suggestiu i incitant que el converteix, des del mateix moment de la seva aparició, en la *perla* probablement més valuosa d'una historiografia local a bastament nodrida. Per altra banda, l'obra no esgota el seu interès en la història econòmica i social de la ciutat vallesana, sinó que també aporta informació insubstituïble sobre el fenomen industrialitzador en termes molt més extensos, els de tot Catalunya. Penso especialment en l'apèndix format per 100 biografies d'empresaris i empreses sabadellenques, breus però substancioses, que, al retre compte dels llocs de naixement, de les professions i de la condició social dels antecessors, confirmen amb tota nitidesa el tret sobresortint de la industrialització catalana: el Principat, escassíssim de recursos naturals (res a veure amb Andalusia, dotada dels sòls més fèrtils de tota la Península, un dels tresors miners més importants del món i el regal imponderable del monopoli del comerç americà per espai de 250 anys), ha fundat la

seva hegemonia econòmica en l'esperit emprenedor, la capacitat de sacrifici, l'austeritat i el treball obsessiu dels seus naturals.

Entenguem-nos. La propensió al treball dels catalans, que ha fet la fortuna del país des de finals del segle XVII fins ben bé el 1936, no és un tret congènit amb el qual ja vam néixer, sinó el fruit d'un canvi d'actitud, de mentalitat, causat al seu torn pels desenganys i les frustracions de la nostra història política. A mitjans del sis-cents, la guerra de Separació, o dels Segadors, en la qual vam estar a punt de convertir-nos en república independent sota els auspicis de França, es va saldar de la pitjor manera amb l'assalt de Barcelona, la capital, per les tropes castellanques, el 1653, i la rematada, sis anys més tard, de la Pau dels Pirineus, que ens va imposar la cessió, als nostres suposats protectors, del Rosselló i part de la Cerdanya. A començaments del set-cents, la guerra de Successió a la corona espanyola, en la qual Catalunya va jugar la carta perdedora, austriacista, va tenir com a colofó la Nova Planta borbònica, que va suprimir les institucions i el dret públic autòctons, va portar l'arrasament del barri de la Ribera, el més emblemàtic de Barcelona, així com el trasllat, per més d'una centúria, de la universitat a Cervera, a la quinta forca. Aquests desastres van imprimir un gir de 180 graus a la nostra manera de ser i de fer, i, amb això, a la nostra història.

*L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*, el llibre de **Max Weber** erigit en pedra mil·liar de la sociologia moderna, va aportar, un segle enrere, la clau més convincent del fenomen: «Les minories nacionals o religioses que es contraposen, en qualitat d'oprimides, a altres grups opressors per la seva exclusió espontània o forçosa dels llocs políticament influents, solen llançar-se decidides a l'activitat industrial, que permet als seus membres més dotats satisfer una ambició que no poden complir servint l'Estat». L'acceleració i la innovació econòmiques com a alternativa a la submissió política. Per il·lustrar la seva teoria, **Weber** va adduir diversos exemples: la minoria protestant (hugonots) assumint, a partir del segle XVII, la modernització econòmica d'una França molt majoritàriament catòlica; les comunitats poloneses, desenvolupant a la Prússia oriental i a Rússia un esperit empresarial que no havien manifestat a la seva Galítsia de procedència; la superioritat econòmica (i intel·lectual) del poble jueu d'una banda a l'altra del món per la seva obligada diàspora fa dos mil anys...

Per més que no ho citi, la singularitat del cas català dins de l'Espanya moderna encaixa perfectament dins de l'esquema weberian. Mutilat, després de la guerra de Separació, sotmès a un nou règim a partir de la guerra de Successió, el país català va renunciar durant el segle XVIII a la reivindicació col·lectiva, és a dir a l'autogovern, en el qual fins llavors havia malgastat tanta energia, per entregar-se a la reivindicació individual, en forma d'èxit en el treball i els negocis de cadascú. Riquesa i benestar material en lloc de càrrecs i honors. A començaments del segle XVII, un testimoni francès havia assenyalat l'omnipresència d'immigrants ultrapirinencs a Catalunya com a antídote als vicis dels naturals, «*inconstants, jactieux, larrons, oïceux*». Cap a finals del segle XVIII, l'ambaixador de França a Madrid assenyalaria l'absència de francesos a Catalunya (els catalans s'havien tornat laboriosos), en contrast amb el seu estat d'abundància en terres castellanques («tots» els flequers i un bon nombre de paletes) arran de l'apatia pròpia dels nadius.

De la mateixa manera que es fan, les famas també es desfan. Després d'imperar per espai de més d'una centúria, la dita popular *el català, de les pedres en treu pa* està perdent vigència. Minva la nostra ambició, creix entre nosaltres l'esperit acomodaticí. L'ensenyament professional segueix sense prestigiar-se. Els universitaris es decanten cada vegada més pels estudis humanístics i socials en detriment dels científics i tècnics, més rigorosos i exigents. En un gir sense precedents, els joves catalans d'avui s'estimen més trobar feina a l'Administració pública, que ofereix seguretat i poca exigència, abans que buscar la seva oportunitat en l'empresa privada. Aversió al risc i al sacrifici, seguretat i responsabilitat limitada per damunt de tot. Abans, la condició de funcionari era blasmada sense més explicacions (¿cobrar del Pressupost? ¡Quin descrèdit!); actualment, la mateixa condició és vista com una bicoca per la majoria. Aquesta inversió de valors, iniciada amb anterioritat a la crisi, no augura res de bo.

El règim autonòmic, amb la Generalitat al capdavant (se'n podria dir alguna cosa semblant de les diputacions i els ajuntaments), està fent una contribució decisiva a tot aquest desori. Muntada sobre les presses i servida tant en la base com en els graons més alts per un personal escollit amb criteris prevalentment partidistes, improvisat (amb les excepcions de rigor), l'Administració catalana presenta, des del seu origen, les mateixes xacres que l'Administració pública espanyola (feixuguesa, lentitud, errors recurrents, ineficiència...), quan es tractava precisament d'esmenar-la i millorar-la. En contrapartida, el sector privat té dificultats creixents per trobar professionals i especialistes degudament preparats i motivats. La funció pública li està disputant, amb avantatge, part del capital humà disponible.

Vist el panorama, la pregunta sorgeix inevitable: els catalans ¿som presoners de la disjuntiva *prosperitat econòmica a canvi de decapitació política* (la fórmula del segle XVIII en endavant) o *declivi*

*econòmic, almenys relatiu, amb pèrdua d'esperit empresarial, a canvi d'autogovern (la fórmula d'avui)?*  
No fatalment. Rebutgem el dilema. Ambició material i satisfacció política no s'han de veure com a termes incompatibles, sinó complementaris. Catalunya té tradició i força suficient per recuperar el lideratge econòmic d'Espanya. Per una altra banda, quan l'Estat s'ha tornat extremadament poderós i intervencionista, Catalunya no pot renunciar ni a un sol bri de la seva autonomia. Una autonomia atenta, això sí, no només a la proximitat geogràfica del poder decisor, sinó, a més a més, a una utilització adequada dels seus ressorts. L'eficàcia de l'autogovern passa per la simplificació o racionalització dels seus procediments (menys paperassa, més diligència i atenció en els tràmits...) mitjançant una capacitat més gran, més implicació i control dels funcionaris que el serveixen. El funcionariat hi és perquè funcioni. Si s'aconseguissin aquests objectius, alliberaríem capacitat d'iniciativa i matèria grisa per a altres tasques més engrescadores i redivides, en benefici tant de l'economia productiva com de la improductiva.

### **Catedràtic emèrit de la UB.**

<b>PARTICIPACIÓ</b> - Compartir  - ¿Què són aquests serveis?	<b>EINES</b>  Sigues el primer a conèixer aquesta notícia amb l'aplicació <b>ÚLTIMA HORA</b>  Rep El PERIODICO al teu correu amb el Butlletí de titulars.  Rep les <b>alertes per sms</b> al teu mòbil.
---	---